

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2018. gada 18. oktobrī

lietā Nr. 2017-35-03

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc tiesībsarga pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 8. punktu un 28.¹ pantu, rakstveida procesā 2018. gada 19. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Rīgas domes 2015. gada 9. jūnija saistošo noteikumu Nr. 148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā” 3.2.1. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Rīgas dome, citstarp pamatojoties uz likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” (turpmāk – Īpašuma nodokļa likums) 3. panta pirmo daļu, 2015. gada 9. jūnijā ir izdevusi saistošos noteikumus Nr. 148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 148), kas stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī.

Saistošo noteikumu Nr. 148 3.2.1. apakšpunkts (turpmāk – apstrīdētā norma) tā sākotnējā redakcijā noteica: „Nekustamā īpašuma nodokļa likmes – 0,2% no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 57 000 *euro*, 0,4% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 57 000 *euro*, bet nepārsniedz 107 000 *euro*, un 0,6% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 107 000 *euro* – piemēro: [..]

3.2. divu vai vairāku dzīvokļu mājām, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, kā arī telpu grupām nedzīvojamās ēkās, kuru lietošanas veids ir dzīvošana, izņemot valsts, pašvaldības un pašvaldības kapitālsabiedrību īpašumā vai valdījumā esošos objektus:

3.2.1. fiziskām personām par mājas platības daļu, kurā taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 dzīvesvieta ir deklarēta personām, kas ir Latvijas pilsoņi vai Latvijas nepilsoņi, pieņemot, ka vienai dzīvesvietu deklarējušajai personai piekrīt 30 m² no mājas daļas, kuras lietošanas veids ir dzīvošana un kura netiek izmantota saimnieciskās darbības veikšanai, un šai daļai piekrītošo koplietošanas telpu platību (ja ēka ir kadastrāli uzmērīta). Pārējos gadījumos piemēro nekustamā īpašuma nodokļa likmi 1,5% apmērā no objekta kadastrālās vērtības.”

Savukārt 2015. gada 13. oktobrī Rīgas dome, citstarp pamatojoties uz Īpašuma nodokļa likuma 3. panta pirmo daļu, izdeva saistošos noteikumus Nr. 169 „Grozījumi Rīgas domes 2015. gada 9. jūnija saistošajos noteikumos Nr. 148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā”” (turpmāk – Grozījumi), kas stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī.

Ar Grozījumiem visā Saistošo noteikumu Nr. 148 tekstā vārdi „Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis” (attiecīgā locījumā) tika aizstāti ar vārdiem „Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis, citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis vai persona, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā, šo saistošo noteikumu 3.¹ punktā noteiktajā kārtībā”. Turklāt Saistošie noteikumi Nr. 148 tika papildināti ar 30.¹ punktu šādā redakcijā: „Saistošo noteikumu 3.2.1. un 3.2.2. apakšpunktā noteiktā vienai dzīvesvietu deklarējušajai personai piekrītošā platības daļa 30 m² tiek piemērota no 2018. gada. Platības daļa 2016. gadā tiek noteikta 50 m², bet 2017. gadā – 40 m².”

Kopš 2016. gada 1. janvāra apstrīdētā norma nav grozīta un ir spēkā šādā redakcijā: „Nekustamā īpašuma nodokļa likmes – 0,2% no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 57 000 *euro*, 0,4% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 57 000 *euro*, bet nepārsniedz 107 000 *euro*, un 0,6% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 107 000 *euro* – piemēro: [..]

3.2. divu vai vairāku dzīvokļu mājām, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, kā arī telpu grupām nedzīvojamās ēkās, kuru lietošanas veids ir dzīvošana, izņemot valsts, pašvaldības un pašvaldības kapitālsabiedrību īpašumā vai valdījumā esošos objektus:

3.2.1. fiziskām personām par mājas platības daļu, kurā taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 dzīvesvieta ir deklarēta personām, kas ir Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis, citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis vai persona, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā, šo saistošo noteikumu 3.¹ punktā noteiktajā kārtībā, pieņemot, ka vienai dzīvesvietu deklarējušajai personai piekrīt 30 m² no mājas daļas, kuras lietošanas veids ir dzīvošana un kura netiek izmantota saimnieciskās darbības veikšanai, un šai daļai piekrītošo koplietošanas telpu platību (ja ēka ir kadastrāli uzmērīta). Pārējos gadījumos piemēro nekustamā īpašuma nodokļa likmi 1,5% apmērā no objekta kadastrālās vērtības.”

2. Pieteikuma iesniedzējs – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam.

Tiesībsargs ierosinājis pārbaudes lietu par apstrīdēto normu. Minētās lietas ietvaros tiesībsargs secinājis, ka apstrīdētā norma nepamatoti paredz atšķirīgu nekustamā īpašuma nodokļa apmēru un aprēķinu personai, kurai pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja, un personai, kurai pieder daudzdzīvokļu māja, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos. Tiesībsargs ieteicis Rīgas domei grozīt apstrīdēto normu, lai novērstu neattaisnotu atšķirīgo attieksmi, tomēr Rīgas dome atteikusies tiesībsarga norādītajā termiņā novērst konstatētos trūkumus.

Regulējums, kas paredz personai pienākumu maksāt nodokli, ietilpstot Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību tvērumā. Savukārt, ievērojot Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesiskās vienlīdzības principu, likumdevējam esot jāraugās, vai atšķirīga attieksme nodokļa aprēķināšanas kārtībā ir pamatota, proti, vai nodokļa maksātāju grupas patiešām atšķiras.

Saskaņā ar Īpašuma nodokļa likuma regulējumu nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji pamatā esot īpašnieki – neatkarīgi no tā, vai īpašums tiem pieder reālās vai domājamās daļās. Tādēļ esot salīdzināmi tie īpašnieki, kuriem pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja, kur ir deklarēta viena persona, un tie īpašnieki, kuriem pieder daudzdzīvokļu mājas, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos un kur ir deklarēta viena persona uz katru īpašnieku. Par minētās personu grupas vienojošām pazīmēm esot uzskatāmas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu un šajā īpašumā deklarēta persona. Tādējādi abas personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Fiziskajām personām, kam pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja, kurā dzīvesvietu deklarējusi vismaz viena persona, samazinātā nodokļa likme 0,2, 0,4 vai 0,6 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības esot piemērojama neatkarīgi no īpašuma dzīvojamās platības. Turpretī fiziskajām personām, kurām pieder daudzdzīvokļu mājas, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, samazinātā nodokļa likme esot piemērojama par 30 kvadrātmetriem uz katru īpašumā deklarēto personu. Tādējādi apstrīdētā norma paredzot atšķirīgu attieksmi pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām personām.

Apstrīdētā norma esot izdota tādēļ, lai samazinātās nodokļa likmes tiktu piemērotas tikai par tām telpām, kas tiek izmantotas dzīvošanai. Kā pārbaudes lietas ietvaros norādījusi Rīgas dome, šī norma motivējot personas deklarēt savu dzīvesvietu Rīgā, līdz ar to palielinot iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus pašvaldības budžetā un veicinot galvaspilsētas attīstību. Tādējādi tiesībsargs uzskata, ka atšķirīgās attieksmes legitīmais mērķis ir sabiedrības labklājības aizsardzība.

Palielinoties pašvaldībā deklarēto personu skaitam, palielinoties arī tās ieņēmumi. Tādēļ Rīgas domes izmantotie līdzekļi esot piemēroti atšķirīgās attieksmes legitīmā mērķa sasniegšanai. Neesot arī citu, saudzējošāku līdzekļu,

ar kuriem varētu sasniegt atšķirīgās attieksmes leģitīmo mērķi. Tomēr ar pašvaldībā deklarēto personu skaitu esot saistīti ne vien tās ieņēmumi, bet arī izdevumi. Proti, pašvaldībai esot pienākums sniegt saviem iedzīvotājiem noteiktus pakalpojumus.

Rīgas dome piemērojot samazinātās nodokļa likmes tikai par tām telpām, kuras patiešām tiek izmantotas dzīvošanai, un saistot tās ar deklarēšanās faktu taksācijas gada sākumā. Savukārt tam, vai persona attiecīgajā īpašumā ir deklarēta visu atlikušo gadu, neesot nozīmes. Rezultātā personas, cenšoties izvairīties no apstrīdētās normas radītās nevienlīdzīgās situācijas, savos īpašumos deklarējot vairāk personu, nekā tur patiešām dzīvo. Tādējādi Rīgas dome gūstot ieņēmumus, ko varot izmantot savu pakalpojumu nodrošināšanai, par personām, kuras faktiski nemaz nedzīvojot tās teritorijā. Šāda politika neesot taisnīga nedz pret personām, nedz citām pašvaldībām, kuras nesaista nekustamā īpašuma nodokļa apmēru ar personas deklarēto dzīvesvietu konkrētajā īpašumā. Līdz ar to labums, ko no atšķirīgās attieksmes gūst sabiedrība, esot mazāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Rīgas dome – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam.

Saistošie noteikumi Nr. 148 esot veidoti tādējādi, ka dzīvokļa īpašumam samazinātās nekustamā īpašuma nodokļa likmes tiek piemērotas, ja tajā taksācijas gada 1. janvārī ir deklarēta vienas personas dzīvesvieta. Savukārt dzīvokļa īpašumos nesadalītajām daudzdzīvokļu mājām samazinātās nodokļa likmes tiek piemērotas, nosakot taksācijas gada 1. janvārī konkrētajā īpašumā deklarētai personai piekrītošo telpu platību.

Lai noskaidrotu, vai personas, kurām pieder dzīvokļa īpašums, un personas, kurām pieder daudzdzīvokļu mājas, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, esot jāizprot ne vien nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanas vispārīgie noteikumi, bet arī kopīpašuma tiesiskās un faktiskās īpatnības nodokļa aprēķina kontekstā.

Dzīvokļa īpašums un dzīvokļa īpašumos nesadalītās mājas esot pilnīgi atšķirīgi nodokļa objekti. Turklāt dažādu iemeslu dēļ uz kopīpašumā esošiem īpašuma objektiem neesot iespējams pilnībā attiecināt vispārīgo nodokļa aprēķināšanas kārtību. Dzīvokļa īpašuma gadījumā nodoklis tiek aprēķināts no šā īpašuma kadastrālās vērtības, savukārt dzīvokļa īpašumos nesadalītās mājas gadījumā katram kopīpašniekam nodokli aprēķinot no viņam piederošajām domājamām daļām atbilstošās kadastrālās vērtības.

Tikpat būtiska nozīme esot arī telpu grupu lietošanas veidam un faktiskajam izmantojumam. Gan Īpašuma nodokļa likums, gan Saistošie noteikumi Nr. 148 nekustamajiem īpašumiem, kas tiek izmantoti saimnieciskajā darbībā, paredzot citādu nodokļa aprēķināšanas kārtību nekā pārējiem nodokļa objektiem. Katram kopīpašniekam aprēķinātais nodoklis esot tieši atkarīgs no ēkā esošo telpu lietošanas veida, no tā, vai citi kopīpašnieki izmanto telpas saimnieciskajā darbībā, nevis no tā, kuras telpas konkrētais īpašnieks faktiski lieto. Tādējādi no katra kopīpašnieka rīcības esot atkarīgs arī pārējiem kopīpašniekiem aprēķinātais nodoklis. Kopīpašuma gadījumā neesot iespējams sasaistīt personas deklarēto dzīvesvietu ar šai personai piederošo īpašuma domājamo daļu, turpretī dzīvokļa īpašuma gadījumā šādas problēmas neesot. Līdz ar to personas, kurām pieder dzīvokļa īpašums, un personas, kurām pieder daudzdzīvokļu mājas, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, atrodoties būtiski atšķirīgos apstākļos un pret tām esot jāizturas atšķirīgi.

Pieteikumā esot aplūkota „ideālā” situācija, kad dzīvokļa īpašumos nesadalītās ēkas īpašnieku skaits sakrīt ar ēkā deklarēto personu skaitu. Tomēr praksē tikai septiņos procentos gadījumu daudzdzīvokļu mājā, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, deklarēto personu skaits sakrīt ar tās kopīpašnieku skaitu. Ēkas īpašnieku skaits neesot tas rādītājs, kas objektīvi atspoguļotu to, kādā veidā ēka tiek izmantota. Neesot taisnīgi un objektīvi izvirzīt prasību pēc vienas personas deklarētās dzīvesvietas uz vienu kopīpašnieku. Tāpēc arī apstrīdētajā normā ietvertā samazināto nodokļa likmju piemērošanas kārtība neesot atkarīga no ēkas īpašnieku skaita.

Papildu paskaidrojumos Rīgas dome uzsver, ka apstrīdētā norma netraucējot īpašniekam rīkoties ar savu īpašumu, bet gan paredzot samazināto

nekustamā īpašuma nodokļa likmju piemērošanas kārtību. Ja apstrīdētajā normā ir ietverts personas īpašuma tiesību ierobežojums, tad tas esot pieņemts saskaņā ar likumu un tam esot leģitīms mērķis – sabiedrības labklājības nodrošināšana.

Lai noteiktu samērīgu dzīvokļa īpašumos nesadalītā ēkā deklarētai personai piekrītošo platību, Rīgas dome esot vērtējusi un analizējusi statistikas datus. Apstrīdētā norma ļaujot diferencēt dzīvokļa īpašumos nesadalītām mājām piemērojamo nodokļa likmi. Šāds regulējums esot samērīgāks nekā viena nosacījuma piemērošana visai dzīvokļa īpašumos nesadalītai mājai.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Rīgas dome norāda, ka nepiekrīt pieaicinātās personas Tieslietu ministrijas viedoklim. Apstrīdētā norma neesot īpaši veidota tā, lai viena kopīpašnieka rīcība ietekmētu citiem kopīpašniekiem aprēķināto nodokli. Šāds regulējums izrietot no Īpašuma nodokļa likuma 2. panta ceturtais daļas.

4. Pieaicinātā persona – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam.

Nodokļa likme 1,5 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības esot pamatlikme. Savukārt likmes 0,2, 0,4 vai 0,6 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības esot uzskatāmas par samazinātajām likmēm. Samazināto likmju noteikšana nozīmējot atvieglota nodokļa režīma piemērošanu un papildu labuma piešķiršanu nodokļa maksātājam. Tādēļ esot pamatoti noteikt arī papildu kritērijus šāda labuma saņemšanai.

Pamatojoties uz likuma „Par pašvaldībām” 45. panta otro daļu, ministrija esot izvērtējusi Saistošo noteikumu Nr. 148 tiesiskumu. Attiecībā uz nodokļa likmēm, kas ietvertas minētajos noteikumos, ministrijai neesot bijis iebildumu. Tomēr esot jāņem vērā tas, ka atbilstoši Īpašuma nodokļa likumā un likumā „Par pašvaldībām” noteiktajam ministrija nav tiesīga pēc būtības vērtēt pašvaldības saistošajos noteikumos ietverto nekustamā īpašuma nodokļa likmju atbilstību Īpašuma nodokļa likumam. Ministrija arī lūgusi Finanšu ministrijas viedokli par deklarēto dzīvesvietu kā samazināto nodokļa likmju piemērošanas kritēriju. Finanšu ministrija norādījusi, ka šāds kritērijs atbilstot objektīva grupējuma

principam un attiecīgi arī Īpašuma nodokļa likuma 3. panta pirmajai daļai un 3.¹ panta pirmajai daļai. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija esot sniegusi viedokli par apstrīdēto normu arī tiesībsargam viņa ierosinātajā pārbaudes lietā.

Nosakot atšķirīgas nodokļa likmes dzīvokļa īpašumos nesadalītām mājām, Rīgas dome esot piemērojusi objektīva grupējuma principu. Proti, nodokļa objekti pēc to tiesiskā statusa esot nošķirti objektīvi. Atbilstoši likuma „Par pašvaldībām” 43.¹ panta pirmajai daļai Rīgas dome Saistošo noteikumu Nr. 148 un Grozījumu paskaidrojuma rakstos esot sniegusi apstrīdētās normas un Saistošo noteikumu Nr. 148 30.¹ punkta izdošanas pamatojumu. Ministrija secina, ka Rīgas dome ir sniegusi saprotamu un ar statistikas datiem pamatotu skaidrojumu par apstrīdētajā normā noteikto vienai personai piekrītošo telpu platību, kas tiek izmantota nodokļa aprēķināšanā.

Likumdevēja izvirzītais Īpašuma nodokļa likuma mērķis bijis samazināt nodokļa apmēru tieši dzīvošanai paredzētiem nodokļa objektiem. Rīgas pašvaldība, tāpat kā daudzas citas Latvijas pašvaldības, esot izvēlējusies nodokļa objektā deklarēto dzīvesvietu kā faktu, kas apliecina to, ka objekts tiek izmantots dzīvošanai. Attiecīgi šādā gadījumā esot pamats piemērot samazinātās nodokļa likmes. Savukārt tad, ja daudzdzīvokļu māja pieder vienam īpašniekam, esot pamats uzskatīt, ka visa māja netiek izmantota tieši kā nodokļa maksātāja dzīvesvieta.

Daudzdzīvokļu mājas varot noteikt par atsevišķu nodokļa objektu grupu, jo tās atšķiroties no dzīvokļa īpašuma vai viendzīvokļa mājām gan pēc funkcionalitātes, gan platības un kadastrālās vērtības. Pēc ministrijas ieskata, nodokļa maksātājs, kuram pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja, neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar nodokļa maksātāju, kuram pieder daudzdzīvokļu māja. Līdz ar to esot pieļaujama atšķirīgu nodokļa likmju noteikšana konkrētām nodokļa maksātāju grupām.

5. Pieaicinātā persona – Ekonomikas ministrija – uzskata, ka apstrīdētā norma pārkāpj Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās

vienlīdzības principu un ierobežo personai Satversmes 105. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības.

Saskaņā ar Īpašuma nodokļa likuma 2. panta ceturto daļu kopīpašuma gadījumā persona maksājot nekustamā īpašuma nodokli atbilstoši tai piederošajai kopīpašuma domājamai daļai. Turklāt Īpašuma nodokļa likumā gan attiecībā uz dzīvokļa īpašuma īpašniekiem, gan attiecībā uz dzīvokļa īpašumos nesadalītas daudzdzīvokļu mājas īpašniekiem esot paredzēts vienots nodokļa noteikšanas princips – procenti no nodokļa objekta kadastrālās vērtības.

Lai nošķirtu gadījumus, kad piemērojamas samazinātās nodokļa likmes un kad piemērojama pamatlikme, Rīgas dome Saistošajos noteikumos Nr. 148 ietvērusi deklarētās dzīvesvietas prasību. Turklāt attiecībā uz dzīvokļa īpašumos nesadalītām mājām esot ietverta papildu prasība – dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošo kvadrātmetru skaits. Šāda prasība neatbilstot tiesiskās vienlīdzības principam.

Attiecībā uz sērijveida ēkās esošo dzīvokļu platību varot secināt, ka tikai atsevišķa tipa ēkās ir par 30 kvadrātmetriem mazāki dzīvokļi. Arī ēkās, kas būvētas pirms Otrā pasaules kara, dzīvokļu platība parasti esot lielāka par 30 kvadrātmetriem. No minētā izrietot, ka dzīvokļa īpašumu īpašnieki vairumā gadījumu ir izdevīgākā situācijā nekā dzīvokļa īpašumos nesadalīto māju īpašnieki. Pašvaldībai savos saistošajos noteikumos esot jānosaka tāda nodokļa aprēķināšanas kārtība, kas pieļautu samazināto nodokļa likmju piemērošanu arī dzīvokļa īpašumos nesadalītām daudzdzīvokļu mājām neatkarīgi no to lieluma un atbilstoši katra kopīpašnieka domājamai daļai. Tādēļ apstrīdētajā normā ietvertā papildu prasība neesot objektīva un piemērota nekustamā īpašuma nodokļa likmes noteikšanai.

6. Pieaicinātā persona – Finanšu ministrija – uzskata, ka atsevišķos gadījumos apstrīdētā norma varētu pārkāpt Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu, tomēr tā neierobežo personai Satversmes 105. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības.

Izskatāmajā lietā visupirms esot jāvērtē tas, vai dzīvokļa īpašumos nesadalītas daudzdzīvokļu mājas ir salīdzināmas ar daudzdzīvokļu mājām, kas

sadalītas dzīvokļa īpašumos (piemēram, pēc īpašuma tiesībām, tehniskajiem datiem, izmaksām, nekustamā īpašuma tirgus tendencēm, īpašuma pārvaldīšanas un citos aspektos). Ja minētās mājas ir uzskatāmas par salīdzināmiem nekustamā īpašuma objektiem, tad esot jāpārbauda, vai to īpašnieki (nodokļa maksātāji) atrodas līdzīgos apstākļos.

Ja viena daudzdzīvokļu māja sastāv no 10 dzīvokļa īpašumiem un katram no tiem ir viens īpašnieks, bet cita daudzdzīvokļu māja ir 10 īpašnieku kopīpašums un katrs no šiem īpašniekiem dzīvo vienā dzīvoklī, tad visi īpašnieki atrodas līdzīgos apstākļos, ja vien netiek ņemta vērā atšķirīgā īpašumu forma. Šādā gadījumā esot pamatots tiesībsarga viedoklis, ka apstrīdētā norma paredz nevienlīdzīgu attieksmi nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanā atkarībā no tā, vai māja ir vai nav sadalīta dzīvokļa īpašumos. Tomēr, vērtējot apstrīdēto normu, esot jābalstās ne vien uz teorētiski iespējamām situācijām, bet arī uz reālu situāciju, kuras risināšanai šī norma pieņemta.

Rīgas dome pirms apstrīdētās normas pieņemšanas esot vērtējusi dažādus kvantitatīvus un kvalitatīvus rādītājus, piemēram, dzīvokļa īpašumos nesadalīto māju īpašnieku struktūru. Aplūkojot minētos rādītājus, varot apšaubīt to, ka personas, kurām pieder dzīvokļa īpašumos nesadalīta māja, un personas, kurām pieder dzīvokļa īpašums, atrodas salīdzināmos apstākļos. Apstrīdētajai normai esot ekonomisks pamats, kuru vēl vairāk pastiprinot viens no tās izdošanas mērķiem – veicināt dzīvojamo māju efektīvu izmantošanu, lai novērstu „tukšo dzīvokļu” skaita pieaugumu un risinātu īres tirgus problēmas. Apstrīdētā norma esot vērtējama ne vien no īpašnieku, bet arī no īrnieku tiesību aspekta. Dzīvokļa īpašumos nesadalītā mājā deklarēto personu skaits esot būtisks instruments dzīvokļu īrnieku aizsardzībai.

7. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – kopumā pievienojas tiesībsarga pieteikumā ietvertajiem argumentiem.

Civillikumā neesot izdalīts īpašs regulējums attiecībā uz daudzdzīvokļu mājām, kuras ir un kuras nav sadalītas dzīvokļa īpašumos. Tādēļ varētu uzskatīt, ka visu šo māju īpašnieki atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tomēr dzīvokļa īpašumam esot piemērojams ne vien Civillikuma, bet arī Dzīvokļa

īpašuma likuma regulējums. Līdz ar to katrā gadījumā, ņemot vērā konkrētos apstākļus, esot atsevišķi jāvērtē tas, vai minētās personu grupas tiešām atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Lai gan kopīpašums ir īpašuma aprobežojums, personas tajā lielākoties iestājoties brīvprātīgi, un Civillikums neparedzot pienākumu kopīpašuma attiecības izbeigt. Kopīpašums esot izplatīts tiesisko attiecību veids, un tiesību sistēma to pieļaujot. Tādēļ esot rūpīgi jāvērtē tas, vai valsts rīcība, ieskaitot tās īstenoto nodokļu politiku, varētu būt vērsta uz kopīpašuma izbeigšanu. Turklāt vajagot ņemt vērā, ka ne visos gadījumos ir iespējama īpašuma reāla sadale. Bieži vien kopīpašnieks neesot spējīgs novērst apstākļus, kas liedz īpašuma sadali. Attiecīgi rodoties tādas situācijas, ka persona, kas atrodas tiesiski atzītās attiecībās, tiek „sodīta” par to, ka nevar novērst apstākļus, kuri nemaz nav no tās atkarīgi.

Turklāt, nosakot pienākumu sadalīt kopīpašumā esošās daudzdzīvokļu mājas, vajagot būt skaidrībai par to, vai šis pienākums ir attiecināms tikai uz Rīgu vai visu Latviju. Pamatotas šaubas esot arī par to, vai pašvaldībām ir noteikta kompetence veicināt daudzdzīvokļu māju sadali dzīvokļa īpašumos. Ja likumdevējs konstatētu, ka daudzdzīvokļu māju nesadalīšana dzīvokļa īpašumos ir problēma, tad tā būtu risināma valsts mērogā, attiecinot vienādus noteikumus uz visiem daudzdzīvokļu māju īpašniekiem. Tāpat esot jāvērtē, vai sabiedrības ieguvums no tā, ka daudzdzīvokļu mājas būs sadalītas dzīvokļa īpašumos, būs lielāks par kāda īpašnieka tiesību ierobežojumu, proti, pienākumu maksāt lielāku nekustamā īpašuma nodokli.

Deklarētās dzīvesvietas kritērijs pats par sevi esot objektīvs. Tomēr fakts, ka kāda persona deklarējusi kādā īpašumā savu dzīvesvietu, neliecinot par to, ka konkrētais īpašums atrodas civiltiesiskajā apgrozībā. Tādēļ būtu izvērtējams, vai Rīgas domes īstenotā nodokļu politika patiešām veicina īres tirgus attīstību.

Apstrīdētajā normā ietvertā vienai deklarētajai personai piekrietošā platība – 30 kvadrātmetru – esot nesamērīgi maza. Turklāt šīs normas piemērošanas sekas esot tādas, ka viena kopīpašnieka rīcība ar nekustamo īpašumu nepamatoti ietekmē pārējiem kopīpašniekiem aprēķināto nodokļa apmēru. Esot jāvērtē arī

tas, vai personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, būtu nosakāms krasi atšķirīgs nodokļa apmērs atkarībā no īpašuma tiesību formas.

Secinājumu daļa

8. Tiesībsargs lūdz izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 105.panta pirmo teikumu.

Ja ir apstrīdēta tiesību normas atbilstība vairākām augstāka juridiska spēka tiesību normām, tad Satversmes tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja šīs atbilstības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 14.2. punktu*).

Atbilstoši Īpašuma nodokļa likuma 1. panta pirmajai daļai nekustamā īpašuma nodokļa objekti ir ķermeniskas lietas, kuras nevar pārvietot no vienas vietas uz otru, tās ārēji nebojājot, – zeme, ēkas un inženierbūves, izņemot šā panta otrajā daļā minēto nekustamo īpašumu. Šā likuma 2. panta pirmā daļa noteic personas, kurām ir pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli. Savukārt apstrīdētā norma reglamentē kārtību, kādā nekustamā īpašuma nodokļa maksātājam – fiziskajai personai – Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā aprēķina nodokli par konkrētu nekustamā īpašuma nodokļa objektu – daudzdzīvokļu māju, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, vai telpu grupu nedzīvojamā ēkā, kuras lietošanas veids ir dzīvošana.

Tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētā norma nepamatoti paredz atšķirīgu kārtību, kādā tiek aprēķināts nekustamā īpašuma nodoklis fiziskajai personai, kurai pieder daudzdzīvokļu māja, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, vai telpu grupa nedzīvojamā ēkā, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, un fiziskajai personai, kurai pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja. Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91.panta pirmajam teikumam esot jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu.

Tādējādi izskatāmās lietas pamatjautājums ir par to, vai nekustamā īpašuma nodokļa maksātāja – fiziskās personas –, kuram piemēro nodokli par

daudzdzīvokļu māju, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, vai par telpu grupu nedzīvojamā ēkā, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, iespējamais īpašuma tiesību ierobežojums atbilst tiesiskās vienlīdzības principam.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu.

9. Satversmes 91. panta pirmais teikums noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Šajā normā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 13. punktu*).

Savukārt Satversmes 105. panta pirmais teikums nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu.” Satversmes tiesa ir norādījusi, ka nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē īpašuma tiesību ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 19. punktu*). Personas tiesības uz īpašumu nav aplūkojamas atrauti no personas konstitucionālā pienākuma maksāt pienācīgā kārtībā noteiktos nodokļus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 13. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2010-59-01 9. punktu*). Ciktāl netiek pārkāpti vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas, valstij, nosakot un realizējot savu nodokļu politiku, ir plaša rīcības brīvība (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 9. punktu*). Tajā ietilpst tiesības izvēlēties, kādas nodokļu likmes un kādām personu kategorijām paredzamas, kā arī tiesības noteikt attiecīgā regulējuma detaļas (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 10. punktu*).

Tādējādi Satversmes 91. panta pirmais teikums kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu liedz izdot tādas tiesību normas, kas bez objektīva un saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošiem nodokļa maksātājiem.

Līdz ar to izskatāmajā lietā Satversmes tiesai jānoskaidro:

1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām (personu grupām);

3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu;

4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 11. punktu*).

10. Saistošie noteikumi Nr. 148 paredz triju veidu nekustamā īpašuma nodokļa likmes: likmi – 1,5 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības; samazinātās likmes – 0,2, 0,4 vai 0,6 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības; paaugstināto likmi – 3 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības. Apstrīdētā norma neattiecas uz valsts, pašvaldības un pašvaldības kapitālsabiedrību īpašumā vai valdījumā esošajiem nodokļa objektiem, privāto tiesību juridiskajām personām, tiem īpašumiem, kuri tiek izmantoti saimnieciskās darbības veikšanai, un neskar paaugstinātās nodokļa likmes piemērošanu.

10.1. No Saistošo noteikumu Nr. 148 3. punkta secināms, ka pamatā samazinātās nodokļa likmes piemēro nodokļa maksātājam, kuram piederošā īpašuma lietošanas veids ir dzīvošana, ja konkrētajā īpašumā taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 ir deklarēta kādas personas dzīvesvieta un tas netiek izmantots saimnieciskās darbības veikšanai.

Turklāt Saistošo noteikumu Nr. 148 3. punkts iedala nodokļa maksātājus vairākās grupās – pēc nodokļa maksātāja statusa (fiziskā vai juridiskā persona), kā arī pēc tā, kāds nekustamā īpašuma objekts konkrētajam nodokļa maksātājam pieder. Tā šo noteikumu 3.1. apakšpunktā noteikta samazināto nodokļa likmju piemērošana nodokļa maksātājam par dzīvokļa īpašuma sastāvā esošu ēkas daļu, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, un šai daļai piekrītošo koplietošanas telpu platību, vai arī par viendzīvokļa māju. Savukārt 3.2. apakšpunktā noteikta

samazināto nodokļa likmju piemērošana nodokļa maksātājam par daudzdzīvokļu māju, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, vai arī par telpu grupu nedzīvojamā ēkā, kuras lietošanas veids ir dzīvošana.

10.2. Tiesībsargs norāda, ka nodokļa maksātāji – fiziskās personas –, kuriem jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis par dzīvokļa īpašumu vai viendzīvokļa māju, kurā deklarēta vienas personas dzīvesvieta, ir salīdzināmi ar nodokļa maksātājiem, kuriem šis nodoklis jāmaksā par daudzdzīvokļu māju, kura nav sadalīta dzīvokļa īpašumos un kurā deklarēto personu skaits ir vienāds ar īpašnieku skaitu. Abas personu grupas raksturojot tādas vienojošās pazīmes kā īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu un deklarēta personas dzīvesvieta šajā īpašumā (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 4. lp.*). Turpretī Rīgas dome uzsver, ka minētās personas nav salīdzināmas, jo tām pieder atšķirīgi nodokļa objekti – dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja un dzīvokļa īpašumos nesadalītas daudzdzīvokļu mājas (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 32. lp.*).

No lietas materiāliem secināms, ka varētu tikt salīdzinātas šādas personu grupas:

1) nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji – fiziskās personas –, kuriem jāmaksā nodoklis par dzīvokļa īpašuma sastāvā esošu ēkas daļu, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, vai par viendzīvokļa māju, ja minētajos objektos taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 ir deklarēta vismaz vienas personas dzīvesvieta;

2) nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji – fiziskās personas –, kuriem jāmaksā nodoklis par daudzdzīvokļu māju, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, vai par telpu grupu nedzīvojamā ēkā, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, ja taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 minētajos objektos dzīvesvietu deklarējušo personu skaits ir vienāds ar nodokļa maksātāju skaitu.

10.3. Satversmes tiesa ir atzinusi: lai noskaidrotu, vai personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, ir nepieciešams noteikt galveno šīs personu grupas vienojošo pazīmi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 15. maija sprieduma lietā Nr. 2017-15-01 18. punktu*).

Konkrētajā gadījumā ir saskatāmas vairākas abām personu grupām raksturīgas pazīmes, piemēram, īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu,

nekustamā īpašuma lietošanas veids un fakts, ka nodokļa objektā ir deklarēta kādas personas dzīvesvieta. Tomēr, ievērojot Saistošo noteikumu Nr. 148 3. punkta un apstrīdētās normas regulējumu kopumā, kā arī izskatāmās lietas apstākļus, par galveno minētās personu grupas vienojošo pazīmi ir atzīstams pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli par tādu nekustamā īpašuma objektu, kura lietošanas veids ir dzīvošana un kurā ir deklarēta kādas personas dzīvesvieta.

Līdz ar to norādītās personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

11. Tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanā.

Saskaņā ar apstrīdēto normu dzīvokļa īpašumos nesadalītas daudzdzīvokļu mājas vai tādas nedzīvojamā ēkā esošas telpu grupas, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, gadījumā nodokļa maksātājam – fiziskajai personai – samazinātās nodokļa likmes piemēro par to mājas platības daļu, kurā taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 ir deklarēta kādas personas dzīvesvieta, pieņemot, ka vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrīt 30 kvadrātmetri no mājas daļas, kuras lietošanas veids ir dzīvošana, un par šai daļai piekrītošo koplietošanas telpu platību. Par pārējo platības daļu nodokļa maksātājam piemēro nodokļa likmi 1,5 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības. Savukārt atbilstoši Saistošo noteikumu Nr. 148 3.1.1. apakšpunktam par dzīvokļa īpašumu vai viendzīvokļa māju nodokļa maksātājam – fiziskajai personai – samazinātās nodokļa likmes piemēro tad, ja attiecīgajā īpašumā taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 ir deklarēta vismaz vienas personas dzīvesvieta. Proti, ja nodokļa maksātājam pieder dzīvokļa īpašums vai viendzīvokļa māja, tad samazinātās nodokļa likmes viņam piemēro neatkarīgi no telpu platības, kas piekrīt šajā īpašumā dzīvesvietu deklarējušai personai.

Līdz ar to apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

12. Atšķirīga attieksme var tikt noteikta saskaņā ar likumu (*sal.: Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 12. punkts*). Vārds „likums” aptver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispārsaistošus (ārējus) normatīvos aktus, ja vien tie izdoti, pamatojoties uz likumu, publicēti normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, ir pietiekami skaidri formulēti, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī atbilst demokrātiskas tiesiskas valsts principiem. Vispārējiem tiesību principiem neatbilstu tas, ka kompetentajām institūcijām izvēles iespējas tiktu noteiktas kā neierobežota vara (*sal. sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu un 2016. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. 2015-11-03 20. punktu*).

12.1. Likumdevējs atsevišķu jautājumu izlemšanu var nodot pašvaldību kompetencē, un arī pašvaldības domei pilnvarojuma robežās ir tiesības izdot vispārsaistošus (ārējus) normatīvos tiesību aktus. Pašvaldības dome ir tiesīga izdot ārējos normatīvos tiesību aktus tikai likumos noteiktajos gadījumos un apjomā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 14.1. punktu*).

Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 3. panta otro daļu konkrētā nodokļa likumā pašvaldībām citstarp var tikt dotas tiesības noteikt nekustamā īpašuma nodokļa objektu un likmi. Savukārt atbilstoši Īpašuma nodokļa likuma 3. panta pirmajai daļai pašvaldība savos saistošajos noteikumos nosaka nekustamā īpašuma nodokļa likmi vai likmes 0,2 līdz 3 procentu apmērā no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Šādi saistošie noteikumi jāpublicē līdz pirmstaksācijas gada 1. novembrim.

Tādējādi likumdevējs ir piešķīris pašvaldībai noteikta apjoma pilnvarojumu, proti, tiesības saistošajos noteikumos noteikt nekustamā īpašuma nodokļa likmi vai likmes.

12.2. Saistošie noteikumi Nr. 148 izdoti, pamatojoties uz Īpašuma nodokļa likuma 1. panta otrās daļas 9.¹ punktu un 2.¹ daļu, 3. panta pirmo daļu, 1.⁴, 1.⁵, 1.⁶ daļu un 9. panta otro daļu. Tie ir publicēti 2015. gada 3. augustā oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” Nr. 149 un stājušies spēkā 2016. gada

1. janvārī. Tādējādi Saistošie noteikumi Nr. 148 ir izdoti un publicēti Īpašuma nodokļa likuma 3. panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā.

Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas neapšaubā to, ka apstrīdētā norma izdota, pamatojoties uz likumu, publicēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un ir pietiekami skaidri formulēta.

Satversmes tiesa, vērtējot apstrīdētajā normā ietverto regulējumu nodokļa likmju aspektā, secina, ka Rīgas domes izraudzītās nodokļa likmes iekļaujas likumdevēja noteiktajā nekustamā īpašuma nodokļa likmju ietvarā. Tādējādi Rīgas dome nav pārkāpusi tai likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

Apstrīdētajā normā ietvertā nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanas kārtība ir pietiekami skaidri formulēta, lai persona varētu izprast no šīs normas izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tās piemērošanas sekas. Savukārt tas, vai šāda kārtība pēc būtības ir pieļaujama, jāizvērtē, noskaidrojot, vai ar apstrīdēto normu noteiktajai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

Līdz ar to atšķirīgā attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu.

13. Atšķirīgajai attieksmei pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ir nepieciešams leģitīms mērķis (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-10-03 21. punktu*). Satversmes tiesas procesā pienākums norādīt leģitīmo mērķi visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2011-01-01 13.2. punktu*).

13.1. Rīgas dome norāda, ka Saistošo noteikumu Nr. 148 3. punkts izdots ar mērķi piemērot samazinātās nekustamā īpašuma nodokļa likmes vienīgi par tādām telpām, kas tiek izmantotas dzīvošanai. Pirms šīs tiesību normas izdošanas Rīgā bijuši aptuveni 39 tūkstoši dzīvokļu, kuros nebija deklarēta nevienas personas dzīvesvieta. Parasti šādi dzīvokļi kalpojot kā kapitāla ieguldījums vai arī tiek izīrēti, tomēr īpašnieki liedzot īrniekiem deklarēt tajos savu dzīvesvietu. Tāpēc Rīgā trūkstot brīvu dzīvojamo platību un personām esot ierobežotas iespējas deklarēt savu dzīvesvietu.

Pēc Rīgas domes ieskata, Saistošo noteikumu Nr. 148 regulējums veicina nekustamā īpašuma tirgus attīstību, motivē personas deklarēt savu dzīvesvietu Rīgā, kā arī mudina izīrētājus atļaut īrniekiem deklarēt dzīvesvietu tiem izīrētajā īpašumā. Turklāt, pieaugot Rīgā deklarēto personu skaitam, palielinoties arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 55. un 78. lp.*).

13.2. Kopš 2013. gada pašvaldībām ir tiesības likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros noteikt nekustamā īpašuma nodokļa likmi vai likmes. Likumdevējs šādu risinājumu izraudzījies, jo pašvaldības labāk pārzina savas iespējas un iedzīvotāju vajadzības. Tādēļ tās varētu īstenot pašvaldībai ilgtermiņā labvēlīgāku nodokļa politiku (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 15.2. punktu*).

Likumdevējs Īpašuma nodokļa likumā noteicis vienotus principus, kas pašvaldībām jāievēro, īstenojot tām piešķirto pilnvarojumu. Turklāt jau sākotnēji viens no šā pilnvarojuma mērķiem bijis piešķirt pašvaldībām tiesības noteikt arī atšķirīgas nodokļa likmes, piemēram, dzīvojamām mājām, kurās ir tukši (neižirēti) dzīvokļi, lai veicinātu īres tirgus attīstību konkrētajā administratīvajā teritorijā (*sk. Saeimai 2012. gada 28. septembrī iesniegtā likumprojekta Nr. 386/Lp11 „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma nodokli”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu. Pieejams: 11. Saeimas likumdošanas datu bāzē, <http://www.saeima.lv>*). Arī Tieslietu ministrija atzinusi, ka „tukši” dzīvokļi ir problēma (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 146. lp.*).

Tādējādi pašvaldībai atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam un ievērojot likumdevēja noteikto nekustamā īpašuma nodokļa likmju ietvaru, ir tiesības noteikt arī atšķirīgas nodokļa likmes, ja vien tas atbilst vispārējiem tiesību principiem un citām augstāka juridiska spēka tiesību normām.

13.3. Nodokļa maksātājiem piemēroto nodokļa likmju atšķirībām jābūt pamatotām ar tādiem kritērijiem, kas saistīti ar konkrētā nodokļa mērķi. Ja nodokļa maksāšanas pienākums ir noteikts konkrētam subjektu lokam un balstīts uz noteiktu nodokļa objektu, tad atšķirīgu nodokļa likmju piemērošanai jābūt pamatotai ar objektīvām nodokļa subjektu atšķirībām saistībā ar izraudzīto

nodokļa objektu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01 27.2. un 27.3. punktu*).

Kā norāda Rīgas dome, atbilstoši Saistošo noteikumu Nr. 148 3. punktā ietvertajam vispārīgajam regulējumam samazinātās nodokļa likmes nekustamajam īpašumam, kura lietošanas veids ir dzīvošana, var piemērot tikai tad, ja šajā īpašumā ir deklarēta vismaz vienas personas dzīvesvieta. Tomēr šāda viena kritērija izmantošana, lai aprēķinātu nodokli personai, kurai pieder dzīvokļa īpašumos nesadalīta daudzdzīvokļu māja, neesot taisnīga. Pastāvot atšķirības starp nodokļa maksātājiem, kuriem pieder viendzīvokļa māja vai dzīvokļa īpašums, un nodokļa maksātājiem, kuriem pieder dzīvokļa īpašumos nesadalīta daudzdzīvokļu māja. Dzīvokļa īpašumi un viendzīvokļa mājas esot plānoti un būvēti tā, lai nodrošinātu dzīvesvietu vienai ģimenei. Savukārt daudzdzīvokļu mājas, pat ja tās nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, esot domātas tam, lai nodrošinātu dzīvesvietu vairākām ģimenēm.

Turklāt daudzdzīvokļu māja, kas nav sadalīta dzīvokļa īpašumos, varot piederēt arī vairākām personām kopīgi, proti, veidojoties kopīpašuma tiesiskajām attiecībām. Tādā gadījumā personai piederot domājamā daļa no daudzdzīvokļu mājas, nevis atsevišķs dzīvoklis. Savukārt telpu grupu ar nosaukumu „dzīvoklis” skaits dzīvokļa īpašumos nesadalītajās mājās varot būt dažāds – no divām līdz vairāk nekā 100, bet kopīpašnieku un viņiem piederošo domājamo daļu skaits ne vienmēr sakrīt ar telpu grupu skaitu. Dzīvokļa īpašumos nesadalīto daudzdzīvokļu māju gadījumā esot ierobežotas iespējas sasaistīt telpu faktisko izmantošanu ar personai piederošo domājamo daļu skaitu. Turklāt no Īpašuma nodokļa likuma izrietot tas, ka kopīpašnieka rīcība ar nodokļa objektu ietekmē arī pārējos kopīpašniekus un tiem aprēķināto nodokli (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 31.–32. lp.*).

Tādējādi Rīgas dome ir norādījusi uz objektīvām nodokļa maksātāju atšķirībām saistībā ar izraudzīto nodokļa objektu.

13.4. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka nekustamā īpašuma nodoklis, līdzīgi kā citi nodokļi ar fiskālo funkciju, nodrošina ieņēmumus pašvaldību budžetos. Savukārt, aplikot ar samazinātajām nekustamā īpašuma nodokļa likmēm tādus nodokļa objektus, kuros ir deklarēta kādas personas dzīvesvieta,

noteiktos gadījumos var tikt veicināta pašvaldības funkciju un uzdevumu izpilde (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 15.2. un 15.3. punktu*). Regulējums, kas paredz kāda nodokļa maksāšanu, tiek noteikts, lai nodrošinātu valsts budžeta un pašvaldību budžetu veidošanu, tādā veidā sekmējot sabiedrības labklājību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 9. punktu*).

Turklāt saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 26. panta pirmo daļu šā nodokļa summas tiek ieskaitītas nodokļa maksātāja deklarētās dzīvesvietas pašvaldības budžetā un valsts pamatbudžetā atbilstoši gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktajam sadalījumam. Proti, ja persona deklarē dzīvesvietu noteiktas pašvaldības teritorijā, tad pašvaldība gūst ieņēmumus arī no šīs personas iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumiem. Savukārt ar nekustamā īpašuma nodokļa un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu palīdzību pašvaldība var pildīt savas funkcijas.

Tādējādi ar apstrīdēto normu noteiktā atšķirīgā attieksme ir vērsta uz sabiedrības labklājības aizsardzību.

Līdz ar to atšķirīgajai attieksmei ir legītīms mērķis.

14. Lai izvērtētu, vai, nosakot atšķirīgu attieksmi, ir ievērots samērīguma princips, jānoskaidro: 1) vai apstrīdētās normas izdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, tas ir, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai apstrīdētās normas izdevēja darbība ir samērīga jeb atbilstoša, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-29-01 16. punktu*).

15. Izvērtējot to, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti atšķirīgās attieksmes legītīmā mērķa sasniegšanai, Satversmes tiesa pārbauda, vai ar tiem šo mērķi var sasniegt. Turklāt, pārbaudot atšķirīgās attieksmes samērīgumu kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu, jāņem vērā tas, ka nodokļu tiesību

specifika ietekmē konstitucionālās kontroles apjomu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 20. punktu*). Ja ir ievēroti vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas, izšķiršanās par to, kāda nodokļa likme vai nodokļa aprēķināšanas princips būtu samērīgs un nepieciešams, ir politikas un lietderības jautājums (*sal. sk. Satversmes tiesas 2008. gada 30. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 7. un 11. punktu*).

15.1. Rīgas dome uzskata, ka tās izraudzītais līdzeklis ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo kopš 2015. gada kopējais to mājokļu skaits, kuros nav deklarēta nevienas personas dzīvesvieta, Rīgā ir samazinājies gandrīz trīs reizes (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 56. lp.*). Arī tiesībsargs pieteikumā norāda, ka šis līdzeklis ir piemērots atšķirīgās attieksmes leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Tomēr tiesībsargs un vairākas pieaicinātās personas uzskata, ka apstrīdētajā normā ietvertā vienai deklarētajai personai piekrītošā telpu platība – 30 kvadrātmetru – nav objektīvs atšķirīgu nekustamā īpašuma nodokļa likmju piemērošanas kritērijs. Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, minētā platība ir nesamērīgi maza (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 52.–53., 147. lp.*).

Apstrīdētajā normā ietvertais kritērijs – vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošo telpu platība – ir pašvaldības izšķiršanās par konkrētam nekustamā īpašuma nodokļa objektam piemērojamā nodokļa aprēķināšanas principu, un šī izšķiršanās var būt pamatota gan ar tiesiskiem, gan lietderības apsvērumiem. Pašvaldības noteiktajam nodokļa aprēķināšanas principam ir jābūt saprātīgi izskaidrojamam, un apstrīdētajai normai pašai par sevi jāatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Tātad, lai konkrētajā gadījumā izvērtētu, vai izraudzītie līdzekļi, tostarp vienai deklarētajai personai piekrītošā telpu platība – 30 kvadrātmetru –, ir piemēroti atšķirīgās attieksmes leģitīmā mērķa sasniegšanai kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu, Satversmes tiesai jāpārbauda, vai apstrīdētajā normā ietvertajam nodokļa aprēķināšanas principam ir saprātīgs izskaidrojums (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 24.1. punktu un 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 19. punktu*).

15.2. No Saistošo noteikumu Nr. 148 paskaidrojuma raksta izriet, ka, nosakot vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošo telpu platību, Rīgas dome izmantojusi statistikas datus. Proti, saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2009. gada beigās vidējais dzīvojamais fonds uz vienu Rīgas iedzīvotāju bijis 25,7 kvadrātmetri. Savukārt saskaņā ar Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas datiem 2015. gadā vidējais dzīvojamais fonds uz vienu Rīgas iedzīvotāju bijis 28,35 kvadrātmetri (*sk. lietas materiālu I. sēj. 82. lp.*). Arī, aplūkojot Centrālās statistikas pārvaldes publicēto informāciju, secināms, ka dzīvojamo telpu platība uz vienu iedzīvotāju Rīgas reģionā 2015. un 2016. gadā bijusi 30 kvadrātmetru, bet 2017. gadā – 31 kvadrātmets (*sk. Centrālās statistikas pārvaldes datubāzi. Pieejama: <https://data.csb.gov.lv/>*). Tādējādi izraudzītajam nodokļa aprēķināšanas principam ir saprātīgs izskaidrojums.

Atbilstoši apstrīdētajai normai samazinātās nodokļa likmes nodokļa maksātājam piemēro atkarībā no viņam piederošā īpašuma kadastrālās vērtības, telpu platības un šajā īpašumā deklarēto personu skaita, pieņemot, ka vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrīt 30 šā īpašuma kvadrātmetri, kuru lietošanas veids ir dzīvošana. Nodokļa maksātājs ir ieinteresēts, lai viņam tiktu piemērotas samazinātās nodokļa likmes. Ja nodokļa maksātājs vēlas, lai viņam piemērotu minētās likmes, viņam ir vai nu pašam jādeklarē dzīvesvieta attiecīgajā nodokļa objektā, vai arī jāpiedāvā tā dzīvošanai citām personām un jāļauj tām deklarēt tur savu dzīvesvietu. Attiecīgi palielinās ieņēmumi, ko pašvaldība gūst no tās administratīvajā teritorijā deklarēto personu iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumiem.

Līdz ar to izraudzītie līdzekļi ir piemēroti atšķirīgās attieksmes leģitīmā mērķa sasniegšanai.

16. Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas ir izteikuši atšķirīgus viedokļus par to, vai konkrētajā situācijā pastāv citi atšķirīgās attieksmes leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi.

Tiesībsargs uzskata, ka šādu līdzekļu nav, un šim viedoklim pievienojas arī Rīgas dome. Arī Finanšu ministrija uzsver, ka, ievērojot Rīgā vēsturiski

izveidojušos nekustamo īpašumu sarežģīto struktūru, nav iespējams rast tādu risinājumu, kurš nodrošinātu pret visām personām absolūti vienlīdzīgu nekustamā īpašuma nodokļa regulējumu un kurā būtu ņemta vērā katras nodokļa maksātāju grupas specifika (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 62. lp.*). Savukārt Tieslietu ministrija norāda, ka pašvaldība, aprēķinot nekustamā īpašuma nodokli par daudzdzīvokļu mājām, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, varētu izmantot nevis vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošo telpu platību, bet gan citu informāciju.

Satversmes tiesa vairākkārt uzsvērusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru leģitīmo mērķi iespējams sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 5. februāra sprieduma lietā Nr. 2014-03-01 23. punktu*).

16.1. Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, nodokļa aprēķināšanai konkrētajā gadījumā iespējams izmantot informāciju par dzīvokļa īpašumos nesadalīto daudzdzīvokļu māju reālo sastāvu, proti, informāciju par telpu grupu skaitu, dzīvokļu skaitu un katrā konkrētajā telpu grupā deklarēto personu skaitu. Tādā veidā būtu iespējams ņemt vērā to, cik personu ir deklarētas konkrētās telpu grupās, nevis veidot kritēriju – vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošā telpu platība (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 147. lp.*).

Atbilstoši Īpašuma nodokļa likuma 6. panta pirmajai daļai pašvaldībai jāpaziņo nodokļa maksātājam par nodokļa apmēru kārtējam taksācijas gadam līdz tā paša gada 15. februārim, nosūtot maksāšanas paziņojumu. Tādējādi pašvaldībai, ievērojot tai likumdevēja piešķirto pilnvarojumu nekustamā īpašuma nodokļa jomā un minēto paziņošanas termiņu, ir jānosaka pēc iespējas efektīvāka nodokļa aprēķināšanas kārtība. Nodokļa aprēķināšanas efektivitāti noteiktos gadījumos mazina citstarp tas, ka pašvaldības rīcībā nav nodokļa aprēķināšanai nepieciešamo datu, piemēram, tie jāpieprasa no citām valsts institūcijām vai pašiem nodokļa maksātājiem.

Aprēķinot nodokļa apmēru saskaņā ar apstrīdēto normu, Rīgas dome izmanto tās rīcībā jau esošu informāciju. Proti, informācija par personas deklarēto dzīvesvietu konkrētā īpašumā vai par īpašuma platību ir pašvaldības rīcībā, tā neprasa papildu apstrādi vai izvērtēšanu. Savukārt no lietas materiāliem

izriet, ka ne visos gadījumos attiecībā uz dzīvokļa īpašumos nesadalītajām daudzdzīvokļu mājām pašvaldības rīcībā ir ziņas par tajās esošo telpu grupu vai dzīvokļu skaitu (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 9. lp.*). Informācijai, kura tiek izmantota nodokļa piemērošanai un aprēķināšanai, jābūt ticamai un patiesai.

Tādējādi Tieslietu ministrijas piedāvātais risinājums nenasniegtu atšķirīgās attieksmes leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē kā apstrīdētā norma.

16.2. Tāpat Tieslietu ministrija norāda, ka gadījumos, kad dzīvokļa īpašumos nesadalīta daudzdzīvokļu māja pieder vairākām personām kopīgi, nodokļa aprēķināšanai Rīgas dome varētu pieprasīt no nodokļa maksātājiem papildu informāciju, piemēram, par viņu lietošanā esošajām telpām (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 146. lp.*).

Atbilstoši Īpašuma nodokļa likuma 2. panta ceturtajai daļai nekustamā īpašuma nodokli par nekustamo īpašumu, kas uz kopīpašuma tiesību pamata pieder vairākām personām, maksā katrs kopīpašnieks atbilstoši savai domājamai daļai kopīpašumā. Lai gan nodokļa aprēķinā tiek ņemts vērā katram nodokļa maksātājam piederošo domājamo daļu skaits, par nodokļa objektu joprojām ir uzskatāma visa dzīvokļa īpašumos nesadalītā daudzdzīvokļu māja, nevis domājamā daļa vai konkrētās personas lietošanā esošās telpas. Arī Augstākā tiesa ir atzinusi, ka nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanai par kopīpašumu katra kopīpašnieka daļa nosakāma atbilstoši īpašumā esošajām domājamām daļām, neņemot vērā kopīpašuma lietošanas kārtību, pat ja šāda vienošanās reģistrēta zemesgrāmatā (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-90/2018 9. punktu*). Tādējādi informācija par personas lietošanā esošajām telpām ne vienmēr būtu uzskatāma par objektīvu nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanas kritēriju.

Turklāt no Rīgas domes sniegtās informācijas izriet, ka 2018. gada 1. janvārī Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā bijis 21 481 nodokļa maksātājs, kuram aprēķināms nodoklis par dzīvokļa īpašumos nesadalītu daudzdzīvokļu māju (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 8. lp.*). Proti, risinājums, kuru piedāvā Tieslietu ministrija, prasītu papildu laiku un līdzekļus, kā arī ievērojami palielinātu pašvaldības institūciju darba apjomu. Pieprasot informāciju no

atsevišķiem nodokļa maksātājiem vai uzliekot personām pienākumu iesniegt noteiktu informāciju nodokļa aprēķināšanas vajadzībām, tiktu radītas papildu saistības personām un palielināts administratīvais slogs salīdzinājumā ar apstrīdētās normas regulējumu.

Līdz ar to nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem atšķirīgās attieksmes leģitīmo mērķi būtu iespējams sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.

17. Noskaidrojot, vai atšķirīgā attieksme ir samērīga jeb atbilstoša, Satversmes tiesa pārbauda, vai labums, ko no šādas attieksmes gūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.

17.1. Satversmes tiesai, noskaidrojot atšķirīgās attieksmes samērīgumu kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmo teikumu, citstarp jāapsver tas, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs adresātam (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 20. punktu*).

Tiesībsargs pieteikumā nav izvirzījis tādus argumentus, kas ļautu secināt, ka, pamatojoties uz apstrīdēto normu, aprēķinātais nodokļa maksājums būtu nesamērīgs slogs nodokļa maksātājam. Tam nav gūstams apstiprinājums arī no citiem lietas materiāliem. No Rīgas domes sniegtās informācijas izriet, ka 56 procentiem nodokļa maksātāju, kuriem piemērojama apstrīdētā norma, aprēķinātais nodoklis nepārsniedz 100 *euro* (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 57. lp.*). Turklāt jāņem vērā, ka, piemēram, tādos gadījumos, kad dzīvokļa īpašumos nesadalītā daudzdzīvokļu mājā dzīvesvietu nav deklarējusi neviena persona, nodokļa maksātājam piemēro nekustamā īpašuma nodokļa likmi 1,5 procentu apmērā no īpašuma kadastrālās vērtības, bet gadījumos, kad šādā mājā dzīvesvietu ir deklarējusi vismaz viena persona, likmi 1,5 procentu apmērā nodokļa maksātājam piemēro vienīgi par to īpašuma platības daļu, kura „nav nosepta” ar ēkā deklarētajām personām piekrītošo platību.

Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka nodokļa maksājums, kas aprēķināts saskaņā ar apstrīdēto normu, būtu nesamērīgs slogs adresātam.

17.2. Tiesībsargs uzskata, ka ar apstrīdēto normu noteiktās atšķirīgās attieksmes dēļ nodokļa maksātāji ir spiesti deklarēt savā īpašumā vairāk personu,

nekā tur patiešām dzīvo. Šāds regulējums neveicinot likumu ievērošanu un tādēļ neesot atbilstošs visas sabiedrības interesēm.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka nekustamā īpašuma nodokļa galvenais uzdevums ir nodrošināt ieņēmumus pašvaldības budžetā. Tomēr atsevišķos gadījumos šis nodoklis pilda arī regulējošo funkciju (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 15.2. punktu*). Proti, tas mudina nodokļa maksātājus uz noteiktu rīcību vai noteiktā veidā šo rīcību ietekmē (*sk. arī Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 15. punktu*).

Arī apstrīdētajai normai piemīt regulējoša funkcija – mudināt nodokļa maksātājus deklarēt savu dzīvesvietu Rīgā vai ļaut deklarēt savu dzīvesvietu nodokļa objektā personām, kuras tur dzīvo. Tātad nodokļa maksātājs var pielāgot savu rīcību tādā veidā, lai viņam tiktu piemērotas samazinātās nodokļa likmes. Savukārt iespējama apstrīdētās normas ļaunprātīga izmantošana vai izmantošana pretēji tās mērķim pati par sevi nenozīmē, ka šī norma neatbilstu Satversmei (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2013-17-01 29.2. punktu*).

17.3. Tieslietu ministrija norāda, ka apstrīdētā norma nav samērīga, jo viena kopīpašnieka rīcība ar nekustamo īpašumu nepamatoti ietekmē pārējo kopīpašnieku nodokļa slogu.

Jāņem vērā, ka apstrīdētā norma attiecas gan uz atsevišķā īpašuma objektiem, proti, tādām daudzdzīvokļu mājām, kuras pieder vienam īpašniekam, gan arī uz tādām daudzdzīvokļu mājām, kuras ir vairāku personu kopīpašumā. Turklāt Rīgā vairumā gadījumu daudzdzīvokļu mājas, kas nav sadalītas dzīvokļa īpašumos, pieder vienam īpašniekam (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 147. lp.*).

Atbilstoši Civillikuma 1067. pantam kopīpašuma tiesība ir īpašuma tiesību aprobežojums, kas nozīmē, ka viena un tā pati nedalīta lieta pieder vairākām personām nevis reālās, bet tikai domājamās daļās. Saskaņā ar Civillikuma 1069. pantu kopīpašnieki samērīgi ar katra daļu saņem visus labumus, kādus kopējā lieta dod, un tādā pašā samērā arī nes zaudējumus, kādi tai ceļas. Proti, kopīpašuma institūts pats par sevi rada tādas sekas, ka viena kopīpašnieka rīcība var noteiktā mērā ietekmēt pārējos kopīpašniekus. Tādējādi

personām, kas ir kopīpašuma tiesiskajās attiecībās, jāapzinās no tām izrietošās tiesiskās sekas.

Savukārt tad, ja kādu tiesisku vai faktisku apstākļu dēļ kopīpašnieks vairs nevēlas palikt kopīpašumā, viņš atbilstoši Civillikuma 1074. pantam ir tiesīgs prasīt tā izbeigšanu. Turklāt Civillikums paredz vairākus tiesiskus līdzekļus, ar kādiem tiesa var izbeigt kopīpašuma stāvokli (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2011-01-01 14.3.3. punktu*).

17.4. Sabiedrības ieguvums no atšķirīgās attieksmes, kas noteikta ar apstrīdēto normu, ir ieņēmumi pašvaldības budžetā, kas ļauj tai pildīt savas funkcijas sabiedrības interesēs. Apstrīdētā norma ļauj aprēķināt nodokļa maksājumu, izmantojot pašvaldības rīcībā jau esošu informāciju. Proti, sabiedrība kopumā gūst labumu arī no efektīvas nodokļa administrēšanas. Papildus tam apstrīdētā norma sekmē arī to, lai personas, piemēram, īrnieki, deklarētu savu dzīvesvietu tur, kur patiešām dzīvo, un tādā veidā veicina personu sasniedzamību tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

Tādējādi labums, ko no atšķirīgās attieksmes gūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām uz īpašumu nodarīto zaudējumu.

Līdz ar to, nosakot atšķirīgo attieksmi, ir ievērots samērīguma princips un apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam.

18. Papildus Satversmes tiesa vērs uzmanību uz to, ka tiesiskais regulējums nekustamā īpašuma nodokļa jomā citstarp var skart arī personas tiesību uz mājokli efektīvu īstenošanu. Pašvaldībai ir pienākums periodiski pēc savas iniciatīvas apsvērt, vai tās noteiktie kritēriji atšķirīgu nekustamā īpašuma nodokļa likmju piemērošanai ir samērīgi, joprojām atbilst sociālajai realitātei un personas tiesībām uz mājokli un vai šajā jomā spēkā esošo tiesisko regulējumu nevajadzētu pilnveidot. Šāds pienākums pašvaldībai saglabājas arī attiecībā uz apstrīdētajā normā ietverto kritēriju – vienai dzīvesvietu deklarējušai personai piekrītošo telpu platība.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

atzīt Rīgas domes 2015. gada 9. jūnija saistošo noteikumu Nr. 148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā” 3.2.1. apakšpunktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele